

ARDELYI ÉLET

POLITIKAI,
TÁRSADALMI,
MŰVESZETI ÉS,
KÖZGAZDASÁGI
HETILAP

Telefon-tombolára nyereményjegyek a főpostán kaphatók.

Aki bemond egy számot a központnak és összekapcsolják vele: nyert.

Barabás

Győződjön meg saját érdekében utóérhetetlen versenyképességéről

Plesz Gyula cég Arad Mélyen leszállított árak!

Központi női felöltő és ruha nagyáruházában a színház hátsó bejáratával szemben. Női szőrmebundák és télikabátok óriási választékban minden elfogadható árban lesznek karácsonyig kiárusítva.

AZ

ARADI KÖZLÖNY

Erdély leg-
régibb, legolvasottabb és
leelterjedtebb napilapja!

ARANY, ÉKSZEREK,

pontos órák legjobb bevásárlási
helye **REINER JOZSEF** óra-
és ékszerüzletében, a színházi szí-
nész bejáratával szemben Aradon.

HAZAK vételét és el-
adását közvetíti

Herzog Sándor

Str. Bratianu 15. (Weitzer-ucca)

Muzsay József

ARAD,
színházzal szemben

ÖLTÖNY, TRENCH-
COATS, ULSTER

Legjobb- és legolcsóbb!

„Elida“ hó- és sárcipőjavítás

Mikes Kelemen-ucca 3. szám alatt.

Betét nélkül olvashat
oláh s.

kölcsönkönyvtárból. Havi kölcsön díj 40 L.

Kül- és belföldi gyógy-
szer különlegességek

VOJTEK gyógyszertár

Bevásárlás előtt tekintse meg

Szántó és Komlós

ruhanagyáruház szenzációs ki-
rakatait. — Mélyen leszállított
árak. Mérték utáni rendelések
gyorsan, pontosan és megbizha-
tóan eszközöltetnek. Szenzációs
nagy raktár iskolaöltönyökben.

ARAD, Színházépület.

Industria Textile

Aradana S. A.

Aradi Textilipar R. T.

Fonóda, szövőde, festőde, fehéritő

Távirati cím: Textilarad. Tel. 758.

ASTRA

Prima Fabrica Romana de
Vagoane și Motoare S. A.

Capital lei 200,000,000 Deplin var-
sat. — Direcțiunea Generala:
București, Str. Lascar Gatargiu 11.

UZINELE IN ARAD.

Adresa telegr.: „VAGONASTRA“.
REPREZANTANȚA GENERALA:
Societate Anonima Romana
de Investitii și Furnituri. —
BUCUREȘTI, Strada Paris 4 bis.

Hó- és sárcipők

szakszerű javítását, ugyszintén cipő-
ket mérték után legolcsóbban készít

HAJAS FERENC, VOLT ATTILA-TÉR 3. SZÁM.

Bőr kabát festése **Krebs** kelmefestő és vegytisztító
legújabb külföldi festékekkel intézete Arad,

volt Boros Béni-tér 51. szám. — Fiók: Karolina-ucca 9

Lomási

Erdőipar Rt.

Központi iroda: Arad, Bulev.
Regele Ferdinand I. No. 4. Sür-
göncim: Lomási Arad. Telefon
128, 333, 618. Képviselő: Bucu-
rești, Str. Arcului No. 7. Telef.
53—76. Galați Str. Col. Bovle 28.
Gyártmányok: Mindenfajta fű-
részáru tölgyfából és puhafából
(deszka, gerenda stb.) talpfák,
sürgönypóznák, dongák, tűzifa.

Hó- és sárcipő,

valamint autógummi szakszerű
javítását pontosan vállalja

BARABÁS JÁNOS

Arad, Strada Eminescu No. 2

(Deák Ferenc-ucca)

Új fűszer- és csemege- üzlet!

Tisztelettel tudatom, hogy a
Strada Bratianu (Weitzer-ucca)
sarkán volt Éles Ármin-féle
helyiségben egy, a mai igé-
nyeknek megfelelő

fűszer- és csemegeüzletet
nyitottam.

Új vállalatomhoz a t. közön-
ség b. pártfogását kérem.

Teljes tisztelettel:

ÉLES LILY

ERDÉLYI ÉLET

TÁRSADALMI, MŰVÉSZETI, KÖZGAZDASÁGI ÉS POLITIKAI FOLYÓIRAT
XIX. ÉVFOLYAM 3-4. SZÁM. FŐSZERKESZTŐ: GELLER ÖDÖN

Döntés előtt.

Irta: **Spectator.**

A közigazgatási választások gyors léptekkel közelednek. Az előkészületek képe még nem bontakozott ki teljes tisztasággal, de körvonalaikat már nagyjában láthatjuk. Ezek a körvonalak nem hangolhatnak tulságos derüre. Mikor a közigazgatási reformot tető alá hozták, meggyőződésünk volt, hogy a velejáró súlyos változásokra való tekintettel a kisebbségek politikai társadalma kiválóképen nagy érdeklődést fog tanúsítani. Azt hittük, a decentralizáció jelmezében jelentkező tartományi szétbontás s az egész reform végighuzódó pártérdek hatalmasan megmozgatja a kisebbségek érdeklődését, ami különösen a magyar kisebbségi pártvezetőség nagyon megfontolt, pontos és határozott döntésében fog megnyilatkozni. Nem így történt. Ezt a gyökeresen nagyjelentőségű eseményt is meglehetősen lazán, sajnálatos felületességgel vetjük tudomásul. Megnyilatkozott ez a ferdeség már a választói jegyzék összeállítása körül, amikor mindenkinek felfokozott buzgalommal kellett volna történie a választói jegyzékbe való bejutásért. Még sajnálatosabb, hogy az országos pártvezetőség hosszú ingadozás után mellőzte a határozott állásfoglalást és teljesen szabadkezet adott a tagozatoknak. Így a legkülönbözőbb helyi megállapodások jönnek létre. Véletlen és mellékes körülmények fogják az egyes helyek magatartá-

sát megszabni. Itt-ott nehéz harcok fejlődnek ki, másutt jó vagy rossz paktumok fognak létesülni s a már egészen politikai jellegűvé tett közigazgatási választás a magyar kisebbség legkülönbözőbb válfaju politikai elképzeléséből fog adódni. A végzetes fontosságú reform pillanatában is úgy gondolkozunk tehát, most a szokványos választások idején, mikor az átfogó elv, a határozott színvallás felesleges, csak egyszerűen a helyek számáról és nevek selejtezéséről kell döntenie. Nem vizsgáltuk meg a választást vezető kormánypárttal való általános viszonyokat, nem mérlegettük a többi román pártnak helyzetét; könnyen megtörténhetik, hogy a szabad kéz birtokában a helyi érdekeket sem fogjuk kellően latra vetni. Nem történt semmi komoly lépés abban a tekintetben sem, hogy a községi választásokat legalább a magunk részéről a lehetőségig depolitizáljuk, nem történt komoly igyekezet arra, hogy a szociális alapon álló alakulásokkal teljesen tisztába jöjjünk. Most már csak két eset lehetséges; az önálló tisztákkal való harcolás, ahol más lehetőséget nem kínálnak föl, vagy a kormánypárttal való paktum, mint például Kis-Küküllőmegyében, ahol ugynevezett jó prefektus, eléggé megértő német szövetséges, kellőleg megnyert munkáspárt és jól megszervezett magyar tagozat idillikus állapotot teremtett.

Teljesen fölösleges és meddő dolog volna — most már áttérve a magunk kérdésére — hogy olyan megoldási módokkal is foglalkozzunk, amelyek mélyebb elgondolást, fáradságosabb körülményeket és szorgalmas szervezkedési munkát igényelnének. Az arad megyei választásra nézve megtörtént a paktum; ezen már nem lehet változtatni. Különbözik sem volt a magyarság számára sokkal szerencsésebb és sokkal jobb döntés, mint amilyen történt. Az aradvárosi tanács megalakításának kérdése még nyitott, tehát gyakorlati szempontból erre kell most már összefognunk minden figyelmünket. Ismételjük, nagyobb és szélesebb elgondolásokkal nem fogunk előhozakodni: Arad politikai talaja teljesen meddőnek látszik ilyesmikre. Foglalkozzunk tehát kizárólagosan a két legegyszerűbb, legkönnyebb, az agyat legkevésbé megerőltető módozattal, a mivel a közvélemény is kizárólagosan bajlódik. Az egyik az önálló magyarpárti lista, a melyet esetleg kis erőlködéssel és fáradsággal még a munkásság bevonásával lehet kitágítani. A másik a nemzeti-parasztpárttal való paktum lehetősége. Ugylátszik, az elsőt a magyar pártban helyetfoglaló tömegek szüziés akarata kívánja, a másikat ugylátszik a pártvezetőség szeretné megvalósítani. Ez pedig azért, mert abban a meggyőződésben van, hogy paktum elutasításával

Rögtön szépít a világhírű MARGIT crem

* Dr. Földes és Hehs cégtulajdonosok: Hehs örökösök *

nem lehet előre látni a bekövetkező fejleményeket. Bizonyos fókig igaza is van. Mert tegyük fel; hogy az önálló magyarpárti lista győz s így a magyarság igen nagy többségben vonul be az új városi tanácsba, ami a tényleges állapothoz és az igazi jogrendnek magától értetődő következménye volna; ebben az esetben a polgármestert vagy a magyarság köréből kellene megválasztani (ne beszéljünk a szűkebb választmányról ezuttal) vagy pedig a kisebbségben bekerülő nemzeti-parasztpárt köréből, ami szintén paktumot, alkalmazkodó és utólagos paktumot jelentene. Magyar polgármestert bizonyára nem tűrne a nép- és kisebbségi szerető „gyulafehérvári“ kormány, hiszen eltakarította a liberális korszak egyetlen magyar polgármesterét, Bernády Györgyöt is hamarosan. De az is kérdés, hogy az utólagos megegyezéssel megválasztott román polgármester is tetszésére volna-e!? Talán mindkét esetben megtorlással élne; a választás megsemmisítésével újabb interimár bizottság kinevezésével. S így gondolkozva, csakugyan a legkényelmesebb megoldás volna a kormányzó párttal való paktum, holott Aradon hiányzanak azok a feltételek, amelyek megvannak pl. Kis-Küküllőmegyében, a hol a magyarság és románság együtt-haladásának minden személyi és tárgyi biztosítéka megvan.

Éppen azért, mert az történt Aradon, ami megtörtént, a magyarpárt tömegeinek szüzsies gondolkodása írja elő az egyedüli lehetséges magatartást: az önálló listával való küzdelmet. Egyenesen nevetséges és megalázó volna, ha mindazok után, amiket a Luțai-káptalan cselekedett egy esztendő során, lepaktálnánk az aradi kormányzó-párttal. A választás alkalma kötelességünké teszi, hogy az önálló listával fejezzük ki bizalmatlanságunkat nemcsak az aradi királytigrisekkel szemben, hanem a kormánnyal szemben is, amelytől semmit sem kaptunk, még egy gimnázium nyilvánossági jogot sem, kivéve az adóztatás kényszerzubbonyát. Nem baj, ha majd később az előre nem látott komplikációk következnek el.

Birjuk ezeket és el is kell birnunk őket. Hiszen akár előzetes, akár utólagos paktum esetén, új interimár rendszer idején is csak az történne a városházán, amit a mostan uralkodó káptalan előének. Legfeljebb nagy kényelmet biztosítanánk magunknak az előzetes paktummal és elődánánk az utólagos gondokat. Miért ne csinálnánk rossz arcot a rossz játékhoz, ha egyébként is ugyanehhez a rossz játékhoz jó arcot kellene csinálnunk? Szilárd meggyőződés: az önálló lista gerincességével és harci készségével előbb vagy utóbb több engedékenységet és megértést verkedhetünk ki magunknak, mintha az első kacsintásra bedülünk Luțai-éknak, akik a markukba fognak nevetni, ha az ugynevezett jó paktum látszat eredményein rágódva szentesítjük egy esztendői tatárjárásukat és önként emeljük őket azon uralomra, amelyben előbb önkéntelenül voltunk kénytelenek tűrni s aztán lágy nyelvű mamelukok módjára megszavazzuk mindazt, amit a jövőben fognak kitalálni. Virággrupoktól és moziképektől, fadóngéstől és autóbusz-kasztihtól gőzölgő, kiaszfaltozott agyukban. A múlt bírálata, a politikai színválás, a város tényleges voltának kidomborítása, már városi kormányzat lehetősége kívánja, hogy az ismeretlen következmények némi kényelmetlenséget vállalva önálló listával harcba menjünk az aradi kormányzó-párt mai rendszerének megdöntésére vagy legalább is megfékezésére.

Szvetereket, pullovereket, harisnyákat, férfidivat és rövidarucikkeket a

legelősből **szerezheti be** **Mayer**

Sándor Arad, Str. Eminescu
20 22. (Deák F.-ucca)

A Temesvári Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság új vezetői

Közöltük, hogy a Temesvári Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság többségi részvénytulajdonosai között barátságos megállapodás jött létre, amelynek eredményeképpen Blank Arisztid továbbra is a Temesvári Bank elnökségében megmarad. Az intézet vezérigazgatója Heller László dr. az Angol-Magyar Bank ügyvezető igazgatója lesz, helyettese pedig ifj. Szana Zsigmond, a bank eddigi első igazgatója.

Az új részvénytársaságot a Temesvári Bank a következőket közli:

A Banca Marmorosch, Blank et Co. S. A. és egy bánáti csoport között — amelyhez a Temesvári Bank több belföldi üzletbarátja és eddigi külföldi nagyrészvényesei csatlakoztak — barátságos megállapodás jött létre, amelynek alapján a Banca Marmorosch, Blank et Co. S. A. a Temesvári Bank részvényeinek nagyrészt ezen csoportnak átengedte. A Banca Marmorosch, Blank et Co. S. A. és a Temesvári Bank között hosszú évek óta fennálló kellemes üzleti összeköttetés a jövőre nézve is biztosított: Blank Arisztid továbbra is a Temesvári Bank elnökségében megmarad és viszont a Temesvári Bank továbbra is képviselni fogja a Bánátnban a Banca Marmorosch, Blank et Co. S. A.-ot. Ezen tranzakcióval kapcsolatban a Temesvári Bank ed-

V Á R O S H Á Z I S Z I N H Á Z.

TALPIG MURIEMBER.

Luțai Cornéllal a címszerepben.

digi külföldi üzletbarátjai, nevezetesen: az Angol-Magyar Bank R. T. Budapest, — amely intézet 23 évvel ezelőtt a Temesvári Bank alapításában közreműködött, — továbbá a Schoeller Alex. R. T. Zürich, nem különben a Banque Lambert Bruxelles, a Temesvári Bank gesztiojára még nagyobb mértékben fog befolyást gyakorolni és a Bánát ezen jól megalapozott és jelentékeny pénzintézetének működését, különösen kereskedelmi banküzletét illetőleg, tovább fejleszteni fogják. Ezen célra a Temesvári Banknak a külföldön további igen előnyös összeköttetések és jelentékeny tőkék fognak rendelkezésre állani. A Temesvári Bank élére legközelebb egy kiváló nagy tekintélynek örvendő szakember kerül.

Örvendetes, hogy ezzel a megállapodással sikerült véget vetni azoknak a kombinációknak, melyek Szana Zsigmond halála óta a Bánságnak ezen első helyet elfoglaló pénzintézete körül felmerültek. Heller Lászlót kiváló pénzügyi szakembernek ismerik és ifj. Szana Zsigmondban, akinek évek hosszú során át alkalma volt a Temesvári Bank ügymenetét minden ágazatában megismerni, bizonyára megértő munkatársra talál.

MŰVÉSZI FÉNYKÉPEK

és levelezőlapok jutányos áron

Nagy Géza műtermében készülnek

művész kiállításban, Múterem Arad, Bul. Reg. Maria 8.

Saját készítményű

BUTOROK

szolid árak mellett állandó raktára

BARICZ butor-üzletében

Piața A. Iancu (Szabadság-tér) 15.

Igazat adunk a színigazgatónak, a színésznek és a közönségnek.

A színház rosszul megy. Panaszokodik a színigazgató;

— Nem bírok küzdeni a közönség megtörhetetlen közönyével. Elsőrangú társulatot szerveztem, kitűnő előadásokat produkáltam. . . hiába. A nézőtér üres, a pénztár is üres. A közönség moziba jár vagy rádiót hallgat, vagy otthon ül gondjaiba burkolózva. Minden lehetőet elkövettem, hogy a színházba szoktassam Arad magyar közönségét. Ugy látszik nem sikerült. Irtózatos harcain vannak napról-napra, hogy a kötelezettségeimnek eleget tudjak tenni, a színházbér, az adó fojtogat és sehol egy gesztus, amely segítségemre sietne. Mintha kiveszett volna Arad magyarságából minden érzés a saját színháza, saját kulturája iránt.

Panaszokodnak a színészek:

— Thalia templomának mi vagyunk az — egerei. Talán még a templom egereinél is sokkal szegényebbek vagyunk. Látjuk a direktció hallatlan küzdelmét és gyakran hiába várjuk a gázsit, a melyet pedig kemény munkával szolgálunk meg. Üres házak előtt még a leglobogóbb művészi ambíció is megtorpan és a legpergőbb előadás is ellanyhul a részvétlenségben. Ténetségünk, szorgalmunk legjavát adjuk, de szavunk megtörik az üres széksorokon . . .

És végül panaszkodik a közönség:

— Mi szívesen járnánk színházba, isten látja lelkünket és sovány erszényünket, de valami hiba kell, hogy legyen a színház vezetésében. Laikus szemmel ezt a körülményt akkor is megállapíthatjuk, ha a heti műsort elolvassuk a lapokban. A legnagyobb

jóakarattal sem találunk olyan előadást vagy szindarabot, amely csak valamennyire is kielégítené szórakozási vagy kulturigényeinket. Egy társulat két városban is működik és havonta bizony sokszor van alkalmunk a B-listás műsorban „gyönyörködni“. Ilyenkor aztán jön a Mabuse, a Goldmester, a Náni szkeccs, meg a bolygó zsidó. Ha a direktció elkerülne valamely más városba és mint színházi közönség nézné át ezt a sivár műsort — Isten bizony a moziba menne inkább és messze elkerülné azt a színházat. Biztosítjuk az igazgatóságot, mihelyt jó darabot, jó előadásban adnak — nyomban megteelik a színház nézőtere — és a pénztár is.

Ha összegezzük a panaszokat és objektív véleményt akarunk rólok mondani, koncedálnunk kell, hogy mindhárom panaszosnak igaza van. A direktornak, aki a részvétlenség miatt, a színésznek, aki a gázszi miatt, a közönségnek, amely a műsor miatt panaszkodik. De talán lehetne ezeket a panaszokat orvosolni és mindhárom tényező kívánságait közös nevezőre hozni . . . Egy kis kitartás, jóindulat és áldozatkészség kell és akkor megmenthető volna az aradi magyar színészet, amelynek halála mindnyájunkra nézve nagyon fájdalmas lenne.

Estélyi modellrajzaim megérkeztek, egyszerűbb ruhák készítését is vállalom jutányos áron. Egyben urilányokat tanítok varrni és szabni.

RÉVÉSZ MAGDA
volt Széchenyi-ucca 7. sz.

Legjobban étkezhet
a Központi volt Ujság-
író Klub
éttermeiben.

Arad kulturája felett megkondult a lélekharang.

Régi dal... Régi emlékek... A két mértföldkő: galambósz haj — szürkülő halánték. Őt Olympiád, de köztük egy: a Dante poklánál is szörnyűbb vérzivatar Olympiádja. Megváltozott, eltorzult a világ arculata s bárhova is tekintünk, bármely viszonylatban vetjük is össze a tegnappal, mindig önkéntelenül felsír a régi dal. Nem a vaskalaposág, nem is a megfehérült haj elegiát zümmögő hangulata merül el bus emlékezések keserű levébe: így látja mindenki, aki látó szemmel lát... És mégsem elegiát írok.

Aradról emlékezem, a régi Aradról, a háboru előtti Aradról, amikor még vezető volt kulturában, szépségszeretben a vezető vidéki emporiumok sorában, amikor lelkiekben oly magasan állott, hogy nem is volt vidéki.

Ma a vidéki városok sorában is csaknem utolsó helyre esett vissza. És ezt a hanyatlást nem irhatjuk kizárólagosan a leviharzott öt Olympiád számlája terhére. Arad maga is koloncot kötött a saját lábára, hogy a sülyedést gyorsítsa. Ugy sáfárkodtak itt Aradon azok, akik a fejlődés tempójának irányítói, hogy Arad a világszerte tomboló gazdasági krízis nélkül is visszaeső mozgásba kényszerült volna.

Elsőrangú színházi város volt Arad, ma műkedvelők városává sülyedt. A színház pedig örökös pénzválsággal küzd. Nem a mű-

kedvelők versenye miatt, hanem azért, mert a közönség változott át műértőből műkedvelővé. Uj nemzedék nőtt fel, amely beéri a szurrogátummal. Nem volt alkalma, hogy egy kiegyensúlyozott kulturális milliőben kifejlessze az izlését és felfokozza az igényeit. A fiataloknak ez mentsége is bizonyos fokig. De élnek Aradon nem fiatalok is, akik a régi kulturmilíőben serdültek fel. Anynyian vannak, hogy

sikerrel vehetnék kezükbe az irányítás szerepét, vezethetnék az uj nemzedéket... De éppen megfordítva történik. Az alig serdültek diktálnak. Ha nem úgy volna, ha a régibb nemzedék nem szállt volna le a műveltség országában már elfoglalt magaslatáról, ez a gárda még mindig olyan népes, hogy legyen-gült anyagi teljesítőképessége mellett is biztos megélhetést nyújthatna az aradi színészetnek. Még Temesvár nélkül is! A legnagyobb baj forrása az, hogy a ma emberéből kiveszett a lélek.

Teljesen elanyagiasodott. Nem érv az az ellenvetés sem, hogy a ma embere megkapta a raffinált magaslatra kifejlett mozit, amely kiszámíthatóan rövid idő alatt a vidék legrejtettebb zugaiba is elviszi a beszélő mozit is és éppen úgy nem érv a rádió sem. Valamennyiből hiányzik a közvetlenség... Ugy kapjuk — hogy vulgáris hasonlattal éljek — mint üvegfalon keresztül a mézet.

A hangversenyek sorsa lehe-

tőleg még szomorubb. A hangversenyek adták meg Aradnak a legmagasabbrendű nemzetközi kultúra fémjelzését. Világhírű énekesek, hegedű- és zongoraművészek hangversenyében gyönyörködött a közönség a téli idény minden hetében a Kulturpalota termében, azelőtt pedig a Fehér Kereszt szálló emeleti nagytermében. Joachim Casals, Isay, Kubelik, Telmányi, Paderewsky, Sauer, Lind Marcella, Culp Julia, Swerdström Walborg, Anthes — hogy csak néhány világhírű nevet említsek — látogattak csaknem rendszeresen Aradra. Ma az aradi hangverseny-szezon is elszikkadt. Nem akad elég merész impresszário, aki a horribilis előleges költségeket megkockáztatná.

Illetékes helyen nem támogatják a kulturát, sőt még abból is hasznot szertnének kisajtolni.

Csak a közelmúlt egyik jellemző esetére utalunk:

Csak az általános felzúdulás tudta megakadályozni, hogy a Kulturpalota hangversenytermét mozicélokra ki ne aknázzák.

Ahol így fest a vezető körök mentalitása, ott

megkondult a lélekharang a magasabb kultúra élete felett.

Lehet, hogy nem mindig a ferde szándék, hanem gyakran a hozzánemértés és az a tény, hogy nem érzik a magasabbrendű művészi élmények szükségét, teremtik meg a félszeg intézkedéseket

Arad legkellemesebb szórakozó helye a Városi Kávéház!

A hibás számvetés pedig gazdasági térre is átviszi a rendszerelenséget és téves intézkedéseket. A gyors jövedelmet elébe helyezik az évtizedekre előrelátó gondosságnak. Ezért kapott Arad villamos vasút helyett autóbusszjáratokat, ezért előzte meg a szemnek tetszetős virágdisz a külvárosok kövezését és csatornázását. Kirakat-várost akartak, olyant, amely a vasuttól az Avram Iancu térig oda kiáltsa a városba érkező idegennek: Ime van itt irányító elme, fegyelmező kéz, fölös izlés...

Igy ölelkezik közös kárra a kedvezőtlen nemzetközi konjunktúra a speciálisan helyi kétbalkezes várospolitikával, hogy Arad kulturáját visszafejlessze és gazdasági téren is az Araddal egyenrangú városok mögé vesse. ff.

Könnyű bedörzsölés,
lemosás, valódi
DIANA
sós borszeszszel

**MINDEN HÁZNÁL
LEGYEN**

HA NINCS - AKKOR VEGYEN!

hűsít, üdit, frissít.

A valódi DIANA a legerősebb sós borszesz, tanácsos azért, hogy finombőrűek higitva használják

Röpiratot adott ki egy aktív tábornok a C. F. R. panamákról.

Hogyan építettek palotát a C. F. R. urai? — Kórházépítés helyett — telekosztás. — Macri tábornok, az első divízió parancsnokának szenzációs leleplezései. — Dokumentumok és fényképek 200 oldalon keresztül.

(Az Erdélyi Élet tudósítójától.)

A napokban néhány előkelő aradi román ur címére vaskos levelet hozott a posta. A levél egy röpiratot tartalmazott, amely most jelent meg a fővárosban. Írója: Macri tábornok, az első divízió parancsnoka. Komoly okai lehettek a magasrangú katonatisztnek, hogy beleavatkozzon a C. F. R. panamák szövevényeibe. S a kétszáz oldalas, fényképekkel és okmányokkal illusztrált könyv elolvasása után az ember megérti az okot. Csak egyik részlete mindaz, amit a röpirat feltár, a vasuti panamahalmaznak, de ennyi is elég, hogy az emberek láthassák, milyen szemérmetlenül károsították meg milliódokkal egyes vezető pozíciókban az országot.

Megszületik egy altruista intézmény.

Mocri tábornok az előszóban elmondja, hogy 1921 júliusában szavazta meg a parlament a C. F. R. Munkáspénztárának létesítéséről szóló törvényt. Az intézmény létesítésének kimondottan az volt a célja, hogy a szegénysorsu vasutasoknak segítséget nyújtson. Az első lépés az volt, hogy kórházat állítsanak fel, ahol az egész ország vasutasait ingyen kezeljék. Egy altruista ur, Slaniceanu St. alezredes erre a célra a Calea Grivitei-n, a vasuti állomás mellett neveléses alacsony áron egy 21000 négyzetméteres, óriási területet adott át az intézménynek azzal, hogy a létesítendő nagy kórház a vasuti balesetek (akkoriban mindennap volt néhány) áldozatait is ingyen kezelje. Külön százezer lejt is adományozott erre a célra és egyedüli kívánsága az volt, hogy egy kis emléktáblát tegyenek a kórházépületre, megemlékezve tetteről. A milliókat érő terület 160000 lejtért, tehát majdnem ingyen jutott a vasut birtokába. És mi történt?

A szépfekvésű telek szemet szurt néhány főtisztviselőnek. Hamarosan

elkészült a jelentés, hogy a terület nem alkalmas kórház építésre és néhány ur, névszerint: M. Ottulescu mérnök, vasuti alvezérigazgató, vezérfelügyelő, a C. F. R. Munkáspénztár elnöke, M. Cratero főfelügyelő, I. Negulici termelési igazgató, A. Filitti főfelügyelő, T. Botez igazgató, P. Gheorghiu szolgálati főnök. V. Liteanu C. F. R. főügyész, M. Chiriceanu, a C. F. R. ügyészségének főnöke, Al. Costiniu dr. igazgató, N. Demetriade főfelügyelő elhatározták, hogy a nagyszerű telket felosztják. Az „arra érdemeiket szerzett tisztviselők” között.

Összeült az igazgatóság. A felsorolt nevek. Hamarosan kész volt a határozat, amely szerint 4460 négyzetméter nyilvános árlejtés után eladnak, míg 16646 négyzetméter felparcelláznak házhelyeknek, olyan tisztviselők részére, akiknek nincs más ingatlanuk. A terület értékére jellemző, hogy a kisebbik rész eladásából 5 millió 8499000 lejt folyt be. Maradt tehát a nagyobbik rész. Ebből 1500 négyzetméter a közoktatásügyi minisztérium vett el a vasuti alkalmazottak gyermekei részére építendő liceum céljaira. A többit felparcellázták 250 lejtért négyzetméterenkint, fizetendő három év alatt.

A meghamisított oktatás és a „bizalmas” körlevél.

Az ügyet gyorsan kellett elintézni. Hogy feltűnő ne legyen a sietség, a minisztertanácsi iktatóban az egyik tisztviselővel hamis sorszámot adattak az aktának, azt a létszámot keltve, hogy az akta már régen vár elintézésre. A minisztertanács ily módon félrevezetve 1922 december 11-iki ülésén jóváhagyta a parcellázást. A következő lépés az volt, hogy az igazgatóság „bizalmas” körlevélben értesítette az érdekelteket, tehát önmagát a telekosztásról és kérte az arra érdemeik névsorának előterjesztését. A te-

lekosztás megtörtént. A röpiratban felsorolt urak mindegyike igazolta, hogy nincs más ingatlana. Csak a vizsgálat derítette ki, hogy mindegyik házzal, palotával, birtokkal vagy szőlővel rendelkezik. A hamis bizonyítvány alapján megkapták az értékes telkeket.

Az igazgatóság a legközelebbi ülésen elhatározta, hogy építési kölcsönt ad a „szegény“ vasutasoknak a házépítésre, de csak azoknak, akik már kifizették a telek árának első részletét. Első intrádára két milliót osztottak széjjel — maguk között. Megtörtént, hogy Cratero vezérigazgató egyik nap ezer lejt fizetett ki a telek vételára fejében és másnap 1,100.000 lejt szavaztatott meg magának. Ottulescu szintén ezer lejt fizetett ki és egymilliót kapott.

Palotává, majd kámforrá válik a C. F. R. pénze.

A kölcsönökből felépültek a szép paloták. Fényképeik láthatók a röpiratban. Chiriceanu, a C. F. R. ügyészségének a főnöke olyan szerződést csinált társaival, amelynek alapján egyetlen banit behajtani nem lehet a tartozás fejében és a vasut urai az építkezés befejezése után sorban eladják a milliós palotákat. A C. F. R. pénze kámforrá vált.

Közben Slaniceanu alezredes részletes memorandumban tiltakozik a szép, altruista terveknek ilymódon való megvalósítása ellen és maga Voitoianu tábornok, akkori közlekedésügyminiszter rendeli el a vizsgálatot. A miniszter leiratában megállapítja, hogy a Munkáspénztárnak nem állott jogában kölcsönöket adni és a telekosztásnak nem paloták építése, hanem olcsó és higiénikus vasutaslakások teremtése volt a célja. A befolyásos főtisztviselők ellen maga a miniszter sem tehetett semmit, az ügy elaludt.

Megindul a vizsgálat.

A nemzeti-parasztpárt kormányrajutása után az alezredes, aki még mindig nem tudott belenyugodni a történetekbe, újra benyújtja memo-

randumát. Madgearu miniszter elrendeli a vizsgálatot, amely hamarosan felderíti az elmondottakat. A bűnösöket felfüggesztik, fegyelmi bíróság elé állítják. De a teleknek vége és a pénz eluszott már.

Macri tábornok röpirata még megállapítja, hogy házépítési kölcsön címén 11 és fél millió lejt osztottak szét, amiből a kisemberek 700000 lejt kaptak. Ők már vissza is fizették a részüket, csak a nagyobbik rész hiányzik. A tábornok a zárszóban követeli, hogy a bűnös szerződés dacára gondoskodjon a kormány arról, hogy a jogtalanul szerzett vagyont vegyék el a főtisztviselőktől és szerezzék vissza az ellopott milliókat.

Január 17-én...

A röpiratnak vége. A történethez hozzátartozik még az a pársoros hír, ami a napokban a bucarestii sajtóban megjelent:

— A C. F. R. Munkáspénztárnál történt nagyarányu visszaélések miatt felfüggesztett főtisztviselők ügyében a fegyelmi bíróság ma január 17-ikére halasztotta el a tárgyalást.

Néhány nap múlva tehát dönt a fegyelmi bíróság a szenzációs panama ügyében. Kommentár nem kell. A panamahegy egy kis részletének leleplezésére 200 oldal kellett volna a vasutnál történt összes panamákról és visszaélésekről?...

Stojkovits & Békés, Arad

Atelie fotografic

Fényképészeti műterme

Piața Avram Iancu 16.

Rossz villanygőzt becserelek ráfizetés mellett új égőre Gramafonok és a legújabb lemezek eladása 1 évi részletre

Motorica

volt Asztalos Sándor-u. 12.

Detronizálták a Kávékirályt.

Az ország kereskedő-társadalma most már komoly lépéseket tett a kormánytól, hogy a kényszerigezységi törvényen lényeges változtatásokat eszközöljön. Szükség van erre az alapos módosításra nemcsak a hitelezők védelme érdekében, hanem az ország gazdasági presztizsének megóvása szempontjából is. Az Erdélyi Élet az első vonalban küzdött az ellen, hogy egyes lelkiismeretlen kereskedők kihasználva a kényszerigezységi törvény gyengeségeit, a legnagyobb könnyelműséggel jelentsenek egyre-másra fizetéseképtelenséget és ezzel rengeteg, nagy nehézségekkel küzdő vállalatot, céget károsítsanak meg. Legutóbb Aradon a „Kávékirály“ kért két évi moratoriumot hitelezőitől, akik nagyrészt külföldi cégek sorából kerülnek ki. A kényszerigezyszedő kereskedőknek ez a típusa a belföldi cégek előtt úgy szerepel, mint a megbízhatóság, pontosság mintaképe, aki bármilyen összege jó. Ezek csak külföldi cégekre vetik ki hálójukat és ezzel mérhetetlen károkat okoznak Románia hitelképességének a külföldön. Éppen ideje volna már a kényszerigezységi törvény megszigorításának.

A legiobb tüzelőanyag mert a legmagasabb hőfoku az Antracit brikett

Nem kormoz! Salakja nincs! Minden kályhában jól ég! Kapható nagyban és kicsinyben házhoz szállítva a vezérképviselőnél

Vass Gyula

ARAD, Radnai-ut 94. szám. TELEFON 911.

Olvassa az Erdélyi Élet-et!

Gőzfürdő nyitva nőknek: kedden egésznap és pénteken délután, férfiaknak: keddet kivéve minden nap délelőtt, de szombaton délután is. —o— Kádfürdő ujonnan berendezve mindennap reggeltől estig. —o—o—

SIMAY-FÉLE Artézi fürdő

Levél a mártir Hirschfeld Mórról, kit hősi halottá avatott a barátok jóhiszemősége.

Igazságok egy „igazságtalan“ ítélet ügyében.

Ismeretlen jóakarók az elmúlt héten siettek villaggá kürtölni, hogy a Milanóban elítélt Hirschfeld Mór a trónörökös házassága alkalmából amnesztiát kapott. Természetesen egy szó sem igaz a hírből, mellyel kapcsolatban a következő levelet kaptuk:

Milanóban elhangzott a verdikt. Hirschfeld Mór három, és fél évi fogházzal a vállán várja, hogy az olasz felsőbb bíróságok mennyire enyhítik a súlyos büntetést. Ennek a nagy port felvert ügynek ugyszólván minden részlete ismert az újságolvasó közönség előtt, hiszen a lapok hónapokon át ugyancsak alaposan kihasználták az aradi nagykereskedő esetét. Sűrűn hallottunk az elmúlt napokban ilyen véleményeket:

— Szegény Hirschfeld Mór, áldozat volt.

— Crespi törbe csalta.

— Kár ezért a jószívű emberért.

— Arad kereskedői ötezer dollárt adtak össze, hogy megmentsék, de már elkéstek.

Mindenki áldozatnak, szegény szerencsétlennek könyvelte el az aradi nagykereskedőt, akit az aradi hitvány Crespi gyáros formálisan törbe csalt és a legnagyobb igazságtalanság, hogy ezt a derék, jószívű jótékonykodó Hirschfeld Mórt fogházra ítélték. Érdekes, hogy a véleménynyilvánítók egyikének sem jutott eszébe, hogy Hirschfeld tulajdonképpen szabályszerű hitelezési csalást követett el, megtartotta a más pénzét és hogy jótékonykodásait, valamint költséges passzióit nem a magáéból, hanem Crespi milanoi gyáros vagyonából fedezte.

Vetközzünk már ki egyszer a naiv és álszemérmes aradi mentalitásból, próbáljunk tárgyilago-

sak és igazságosak lenni és nyomban másként látjuk Hirschfeld Mór esetét a Crespivel. Hogy ez a szükséges kivetkőzés és tisztánlátás könnyebben történjék, szervirozunk az analízis kiindulásához néhány szempontot:

1. Vajjon mit szólna X ur, ha árut adna Y urnak és az megtartaná az árut, de a pénzt elfelejtené megküldeni. Tolvajt, sikasztót és csalót kiáltana, tekintet nélkül arra, hogy Y ur néhány embernek adott száz lejelet abból, ami tulajdonképpen nem is az övé, hanem X uré. Pontosan ez történt Hirschfeldnél is. Nagylábon élt, költekezett, jótékonykodott, de közben megtartotta magának a más pénzét. Ezt pedig egyformán bünteti minden ország törvénye.

2. Hirschfeld Mórt utolérte a kapzsi ember végzete. Már jelentős vagyont szerzett, de még többet akart. Elfelelte, hogy a háborus konjunktúra előtt teljesen vagyontalan kereskedősegéd volt, kevés volt neki a szerencse által az ölébe hullatott polgári jómód, óriási vagyonra áhitozott. És közben hazardirozott, ami rosszul ütött ki. Eluszott a sajátja és utána ment a hitelező pénze is. Ezt is bünteti a törvény minden országban, mert Hirschfeld nagyon jól tudta, hogy Crespi pénze nem az övé.

3. Arad jóhiszemű kereskedői valóban nagylelkűek. Összeadtak ötezer dollárt, de az „éhes“ Crespinek ez kevés volt. Crespi éh-

ségét nem vitatjuk, ez magánügy, de a nagylelkűség kihívja a kritikát. Miért nem sietett senki Aradon például a szerencsétlen Zádor Imre megmentésére, akit kisebb összeggel is visszahuzhattak volna a sir széléről. Miért nem mutatkozott meg itt a szolidaritás. Pedig szegény Zádor Imre volt olyan értékes, képzett és nagykonceptióju ember, mint Hirschfeld Mór. Sőt, több... Ez a tragikus sorsu mérnök soha életében nem hazardirozott, nem tartotta meg a más pénzét, ő olvasott, tanult, pártolt irodalmat, tudományt, művészetet, rajongott a szépért és óriási tudása mellett is elvérezni kényszerült, pedig ötezer dollár kölcsönt ő is használhatott volna. A fezőrt segítik és mentik, de a komoly értéket veszni hagyják. Ez is aradi mentalitás.

4. Lényegében Hirschfeld Mór tragédiája nem is tragédia. Nem történt más itt, mint elítéltek egy nagykereskedőt, aki törvényellenes dolgot követett el. Jusson csak eszünkbe, hogy neves írók, költők, kiváló tudósok, orvosok, ügyvédek, tanárok, diplomások, értékes, dolgozó, produktív emberek formálisan éhenhalnak, vagy az öngyilkosságba menekülnek, mert annyiok sincs, hogy száraz kenyérrel megtömjék a gyomrukat. Ezeknek a sorsa tragédia, de Hirschfeldé...

Nincsen igazuk azoknak, akik mindenáron martirrá akarják avatni Hirschfeldet, Elismerjük, a

fogház nem kellemes, azt is koncedáljuk, hogy Crespi nem járt el fairül. De szögezzük le végső megállapításul, hogy ha Hirschfeld Mór megmaradt volna mindig egyszerű vidéki kereskedőnek és nem kalandozott volna részére idegen területre, ma nyugodtan dominózhatna a Városiban, a nyereségből adhatna néhány lejt a szegényeknek és mindenki megemélné előtte a kalapot. Azonban nagyra vágyott és így viselnie kell tette konzekvenciáit.

Ami pedig a martirságot illeti, erről ne beszéljünk. Martir volt Cholnoky, de nem Hirschfeld...

Nem akad vevő az Andrényi pezsgőgyárra.

Lerongyolt gazdasági helyzetünk egy újabb szomorú tünetéről kell ezuttal beszámolnunk. Az Andrényi pezsgőgyár, amely nem is olyan régen egyik legtekintélyesebb és legismertebb márkájú cég volt a keleteurópai borpiacon, most már képtelen megbirkózni a napról-napra súlyosbodó üzleti viszonyokkal és szinte már teljesen leépítette üzemét. Széles körökben keltett feltűnést, hogy az Andrényi-pezsgőgyár az utóbbi időben jóval áron alul dobta piacra pezsgőjét. Erre a lépésre egyrészt az készítette a céget, hogy a raktáron felhalmozott készleteit plaszirozhatta, másrészt pedig az a törekvés, hogy végre valahára, ha ilyen módon is, de készpénzhez jusson.

Szakkörök véleménye szerint az Andrényi-pezsgőgyár sajnálatos leromlását elsősorban az a körülmény okozta, hogy a vezetés az utóbbi időben laikus kezekbe került. A nemrég tekintélyes vállalat nagyon is megérezte a szakértelem hiányát, amely nemcsak az áru adminisztrálásának leromlásában nyilvánult meg, hanem a gyártmányok minőségét is lezállította a régi nivóról. Sok pénz, nagy kitartás és elsősorban hozzáértő vezetés hozhatná csak rendbe már ezt a jobb sorsra érdemes aradi pezsgőgyárat.

Lányi Izsó szívében tavaszt hegedült Stern Rózsika művésznő.

Arad a szerelmi botrányok városa. Itt terem a legtöbb pletyka. Ezek közül is kiválik az a házassági botrány, amely most élénken foglalkoztatja Arad társadalmának egyes köreit. Az egyik aradi krajcáros lap nyomán vált ismeretessé az a tény, hogy Lányi Izsó ismert aradi nyomdátulajdonos elválk feleségétől és elveszi annak unokahugát, Stern Rózsi hegedűművésznőt. Az általános meglepetést keltő esemény részleteiről a következőket beszéljük most városszerte:

Lányi Izsó a háboru elején bevonult a front mögé és vigan élte a Hinterland „vitői“ életét. Felesége ázalatt egy kis nyomdát szerzett itt Aradon és összeköttetéseiivel, kitünő üzleti érzékével hamarosan felvirágoztatta. A rendkívül ügyes asszony szép kis vagyont gyűjtött össze és mikor Lányi győzelem nélkül tért vissza a háboruból, szép kényelmesen beült a vagyonba. Közben Lányiné, aki nagyon egyedül érezte magát, elhatározta, hogy Gyulafehérváron élő nővérének kisleányát magához veszi és neveléséről ő gondoskodik. Lányi Izsó természetesen tudomásul vette ezt az elhatározást és a gyermektelen házaspár úgy neveltette a kis Rózsikát, mint egy hercegnőt. A leányka zenei hajlamot árult el és erre külföldi konzervatóriumokban kiképezték, tanárnői oklevelet szerzett és tehetségével kitünően érvényesült már a koncertpódiumon is. A kis Rózsika kényelemben, szeretettel körülvéve serdült nagy leánnyá, ismert hegedűművésznővé.

Nevelő szülei büszkén hordozták körül a városban és Lányit gyakran lehetett látni nevelt leányával karon fogva, gyengéd beszélgetésbe merülve az uccán. Egy ízben Stern Rózsika Karlsbadban nyaralt, míg Lányi a Lidón üdült, Lányiné itthon dolgozott. Rózsika azonban hirtelen megbetegedett Karlsbadban és az orvosok — csodálatosképen — azt javasolták, hogy a Lidón keressen enyhülést bajára. És Ró-

zsika keresett is. Együtt nyaraltak a Lidón az Izsó bácsival. Lányinének mindez nem tünt fel.

Nemrég egy diplomás aradi ur házassági szándékkal közöledett Stern Rózsikához. A kérdés persze családi tanács elé került és Lányi egyre hevesebben ellenzte a házasságot, amelyet pedig felesége egészen jó partinak talált. Végre aztán Lányi kirukkolt a nagy ágyuval:

— Nem engedem, hogy Rózsika férjhezmenjen, mert nem a más részére neveltem őt, hanem — magamnak? Megmondtam.

Lett erre nagy megrökönyödés. Lányi kijelentette, hogy válni akar és elveszi feleségül a Rózsikát. Ez megmáshatatlán elhatározása. Lányiné persze felháborodottan utasította ki a házból hűtlen hugát és még hűlembb férjét, akik el is költöztek Stern Rózsikának a Minorita-palotában levő pazarul berendezett lakásába, amelyet ugyancsak Lányinék rendeztek be neki közel egy milliós költséggel.

Most folyik a válóper és a pletyka. A válóper folyamán Lányi 50 százalékos osztózást ajánlott fel a feleségének. A pletyka folyamán viszont mint kövér gálya uszik a felszínen ez a pikáns kis eset. A társaságok kéjjel pertraktálják a történeteket, sokan már régen tudtak az esetről, hiszen három év óta tart ez a viszony. Mindenki egyetért azonban abban, hogy „az ifju pár“ csunyan bánt el Lányinéval, akinek pedig ez az egész jólét köszönhető. Mélyen elítélik a „szerelmeseket“ és minden szimpátia Lányiné felé irányul, akit 18 évi „boldog“ együttléttel után váratlanul ért ez a csapás.

Helyreigazítás. Legutóbbi számunkban megirtuk, hogy az aradi Iparosok Hitelszövetkezeténél nagyarányú sikkasztás történt. Utóbb meggyőződést szerezünk arról, hogy a sikkasztást tulajdonképpen nem a Hitelszövetkezetnél követték el, hanem az Iparosok Szakmai Szövetségénél.

Moszkvából S. O. S.-t sikoltanak Arad felé.

Malek Jakab aradi iparos tizenhat éve vár szabadulást a földi pokolból. — „Közeleg a halál már“ — írja a szerencsétlen hadifogoly. — Rokonai az aradi hatóságokhoz fordulnak segítségért.

(Az Erdélyi Élet tudósítójától.) Mig a világon szerte igyeksenek beheggeszteni a háboru által okozott sebeket és az emberiség felejtteni próbálja a szenvedéseket, a hullahekatombákat és mindent, ami a háboru rettenetes öt évében lezajlott, mig itthon lassankint megindult a rekonstrukciós munka, még mindig magyarok ezrei sinylődnek Szibéria poklában. Dacára az érdekelt kormányok megnyugtató nyilatkozatainak, még mindig nem sikerült likvidálni a hadifoglyok ügyét és Oroszországban ezer és ezer ember gondol sóvárogva az otthonra, ahonnan békés munkálkodása közepette tizenhat esztendővel ezelőtt erőszakosan kiszakították.

Néhány nappal ezelőtt egy szomorú levél érkezett meg Aradra. Egy testileg-lelkileg lerögzött ember vetette papírra a sorokat és minden szavából felsikolt a segítségért könyörgő fohász. A tragédia nem is új. Csak egy változata az eddigi történeteknek. Malek Jakab aradi iparos 1915-ben vonult be és pár hétre rá fogságba került az orosz fronton. A következő stáció Szibéria volt és négy éven át lejátszódott mindaz, amit Markovits Rodion elmesél Szibériai Garnizon-jában. Éhezés, nyomor és életremenő küzdelem azért a pillanatért, a mikor indulást füttyent a vonat, hogy hazavigye a hazavágyó emberek tömegét. És azóta tizenöt hosszú esztendő telt el, de Malek Jakab aradi iparos életében még nem érkezett meg ez a fenséges pillanat.

Amikor a foglyok hazaszállí-

tása megkezdődött, Malek Jakab, mint annyi más társa a svéd Vörös Kereszthez adta be iratait, hogy hazaszállítsák.

Az iratok — nem tudni milyen módon — elvesztek és Malek hiába várta a Vörös Kereszt értesítését.

Ujra benyújtotta kérvényét és akkor azt közölték vele, hogy iratok nélkül nem tudnak intézkedni hazaszállítása iránt, próbálja újra beszerezni bizonyítványait. És Malek nekilátott a küzdelemnek, de eredmény nélkül. Végső kétségbeesésben hazairt, de a levelet nem kapták meg itthon, a válasza hiába várt egy végső kétségbeesésben verődő ember.

A hadifogoly-állapotnak vége volt. A békét megkötötték és az orosz állam nem volt hajlandó gondoskodni az ottrekedt ezrekről.

— Keressék meg a kenyerüket — adták ki a jelszót.

Malek Jakab Moszkvába került, ahol nagy utánjárással egy nyomdában kapott alkalmazást.

Éppen annyi munkabérről, hogy egy külvárosi piszkos munkáslakásban kapott egy ágyat és naponta egyszer jóllakhatott.

Közben súlyos betegségen esett keresztül és lakásadója tartotta ezalatt el. Most végső kétségbeesésében még egyszer irt Aradra.

— Ha nem segítenek most rajtam — mondja — nem látok többet, mert már érzem, hogy nem bírom tovább ezt a poklot. Napról-napra jobban közeledem a véghez, tizenhat hosszú év alatt elfáradtam és az erőm kifogyott.

Végül arra kéri családját, szerzzék be iratait és szerezzenek az aradi hatóságoktól utlevélet a számára, hogy hazajöhessen. Meg is adja a címet: Moszkva, Mozbek D. U. KI. A levél ezuttal megérkezett Aradra. Az ottrekedt hadifogoly apja Kornis és Czeiler-cég alkalmazásában áll, mig fia egy aradi ezüstművesnél dolgozik. Mindketten szerény javadalmazású emberek, akik alig tudják megszerezni a napi szükségleteiket. Akik nem tudnak százakat vagy ezreket költeni iratokra és utlevélre.

Most az aradi hatóságokhoz, legelsősorban Marsieu Justin dr. prefektushoz akarnak fordulni segítségért.

Talán most meghallják az illetékesek egy Oroszországban sinylődő, otffelejített ember jajszavát és talán Malek Jakab tizenhat évi várakozás és reménykedés után egyszer mégis hallani fogja a megszabadító vonatfüttyöt, a hazafelé induló mozdony sipolását... Talán... MAR.

Értesítés.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy üzletemet a volt M. Neuman utóda Str. Eminescu 2. (Deák F.-u.)

ALÁ HELYEZTEM ÁT.

További szives pártfogásukat kérve, maradok teljes tisztelettel

I. Schutz.

Bundák nagy választékban

kaphatók Aradon a **Párisi modellház**ban, városházával szemben

Van még Erdélyben magyar szintársulat, amelyiknek „jól megy“.

Rónáék követendő példája Szatmáron.

Különösen hangzik, de tény, hogy van Erdélyben egy magyar szintársulat, amelyiknek — jól megy. Jól a szó legszorosabb és becsületes értelmében, majdnem úgy, mint ahogy az az elfelejtett, legendás háboru előtti időkben ment egy társulatnak, ha jó erőkből állott. Azokban az időkben, amikor még a mozi komolytalan valami volt, amikor még hire-hamva sem volt a talkynak, meg a rádióknak, ezeknek a veszedelmes konkurrenskékké nőtt találmányoknak, amelyek — úgy látszik legalább is — e pillanatban — el fogják tüntetni a színházat és a színpadokat, mint a hogy elmerültek az időceánba a lovagvárak, troubadurok és igricek.

Jól eső öröm leszögezni, hogy az a magyar szintársulat, amely még ezekben a mostani időkben is jól reuzál, nagyobbbrészt olyanokból áll, akik közel vannak az aradi szivekhez. Ez a társulat, a szatmári magyar szintársulat, a melynek igazgatója, Róna Dezső aradi, főerősségei pedig: Kovács Kató, Galetta Ferenc, Jávör Alfréd, mind kedves ismerősei az aradi közönségnek az aradi színpadról.

Róna Dezső és társulata a legteljesebb erkölcsi és anyagi siker mellett játszott a szatmári színkerület kisebb állomásain. Mikor ennek hire jött, akkor azt mondták:

— Könnyű boldogulni a kis helyeken, amelyek színházéhesek. Hisz a kis társulatok, amelyek kis helyeken járnak, mind boldogulnak. De mi lesz, ha majd bejön a főbb helyekre?

És a társulat bement Szatmárra és ott játszik már hetek óta. És az eredmény?... Felül minden reményt. Zsufolt és átlagosan is, nagyon szép házak

előtt játszanak Rónáék Szatmáron, ahol a közönség rajtuk keresztül ismét szívébe fogadta a magyar színészetet.

Azt kérdezhetné valaki, talán néhány erdélyi színidirektor is, hogy hát ugyan „mi lehet az oka ennek“?

A felelet nagyon egyszerű: Nem kell egyebet tenni, mint jó erőket leszerződtetni, nem sajnálni a pénzt, jó nivón tartani a reportoárt és kész. Ki kell szolgálni a közönséget és nem szabad visszariadni az áldozattól, a mely meghozza a maga gyümölcsét. Olyan egyszerű az egész. Csak utánozni kell Rónáékat.

Striegl József volt aradi tanár a támadások per-gőtüzében.

Az alábbi cikk a „Déli Hirlap“ c. lapban jelent meg. Mi is közreadjuk jellemzésül.

— A cél mindinkább nehezebbé vátó harcaiban a lelki felüdülés ritka szép pillanatai azok, amikor deresedő fővel a képelet selyemsuhogásu szárnyain visszaszállunk a multba és emlékezünk régi idők régi szépségeiről. Sokszor egy illat, egy szín, a gondolatoknak villámgyors társulása az, ami visszarág, visszaálmod bennünket a multba. Vagy egy hang, egy arc, egy név! Prof. Striegel... Ezt a nevet így láttam egy sváb laptársunk egyik cikke alá írva. Prof. Striegel... És egyszerre Szegeden voltam ismét a tiszamenti nagy alföldi magyar városban hancurozó, játékoskedvű drukkoló kis diák. És láttam Striegel József tanár urat magyarosan kunkorodó bajuszával, keményen pattogó magyar beszédét haliottam. Láttam ezt a

tetőtől-talpig magyar tanár urat, aki egyben nagy diákkonviktusnak volt ugyanakkor igazgatója. Ezt a „táp- és nevelőintézetet“ igazgatta abban a szabad idejében, amely megmaradt részére tanári óráin kívül. Mert a mostani Prof. Striegel tanár is volt a szegedi magyar állami gimnáziumban. Ezenkívül felügyelt a gyermekek táplálkozására és nevelésére. Gondoskodott magyar szellemi táplálásukról és magyaros nevelésükről. Mint diák, akkor úgy láttam, hogy jól és becsületesen végzi ezt a hivatását, mert működéséért sok mindenféle kitüntetésben és elismerésben volt része. Magyar szereplése révén nemcsak a szegedi magyar Dugonics irodalmi társaságnak lett működő tagja, hanem valahogyan belesodródott a politikai életbe is, ahol nagyon radikális magyar elveket vallott. Ez nekünk, diákoknak nagyon tetszett, mert természetesen mind lelkes negyvennyolcasok voltunk és valahogy igazolva láttuk politikai érzelmi állásfoglalásunkat azzal, hogy soraink között tudtunk és láttunk tanárokat is. Ezek között a lehangosabb az a Striegel tanár úr volt, akinek aláírása most úgy füst: Prof. Striegel. Ez a Prof. Striegel annak idején nagyon lelkes magyar és nagyon lelkes kosuthista volt. Sőt — ha jól emlékszem — talán képviselőjelölt is volt. Hogy lelkes magyar kortes volt a választásokon, arra határozottan emlékszem. Ez a negyvennyolcas Striegel most Prof. Striegel lett és aki egykoron magyar érzett, magyar szellemet csöpögtetett a gyermeklekekbe, most gyüölködéstől csöpögő, magyarfaló cikket irt a magyar iskola ellen. És ezen cikk olvasára összeomlott bennem valami, amit régi diákéveimből hoztam magammal és amit szentnek tartottam.

Olvassa és terjessze az „Erdélyi Élet“-et.

Bárhová utazik

Kérjen árajánlatot és menetrend összeállítását a „Waggon-Lits Cook“ utazási világvállalat menetjegyirodájában, Minorita templommal szemben! Ez Önnek egy banijába sem kerül, amellelt, hogy sok bosszuságtól óvhatja meg magát, időt és pénzt is nyerhet!

Belföldi menetjegyeket nem árusíthat a Dácia menetjegyiroda.

Uj fényreklám kelt feltűnést most az aradi korzón. A Sándor-féle könyvkereskedés felett esténként kigyullad a transzparens, amely egy robogó mozdonyt ábrázol. A kivilágított mozdony azt jelzi, hogy a könyvkereskedésben vasuti menetjegyek eladásával is foglalkoznak. Ha azonban az utasember, aki mondjuk Bucurestibe szeretne utazni, bemegy az üzletbe, ott azt a választ kapja:

— Sajnáljuk, belföldi vonalakra nem adhatunk jegyet, csak a külföldi vonatokra. Különben belföldit sehol Aradon nem kaphat, csak az állomáson.

Nyilvánvaló megtévesztése az az utazó közönségnek. Egyrészt a lármás fényreklám, amely éppen csak azt nem hirdeti, hogy belföldi forgalomra nem érvényes, másrészt pedig a felvilágosítás, amely szerint sehol másutt nem kapható belföldi menetjegy Aradon. Mert igenis kapható. A Waggon Lits irodájában vigan árulnak menetjegyet minden romániai állomásra. Hogy a Sándor könyvkereskedésben miért nem árulnak, annak története van. A Sardev (Societate Anonima Romana de voyage) című vállalatnál ugyanis a CFR. megvonta a jegyárusítás jogát, mert rájöttek, hogy számos visszaélés történt, hamisított jegyeket árultak és sohasem tudták eiszámolni. Ennek a vállalatnak aradi képviselője az Idet volt, amely aztán megbukott és a jegyárusítást Sándornak adták át. Mivel azonban a CFR. megvonta a koncessziót a cégtől, kizárólagosan külföldi menetjegyeket árusíthat.

Mindez azonban nem tűnik ki az ujonnan felszerelt fényreklámból sem pedig egyetlen betűvel sem jelzik ezt a fontos körülményt. És így ez nemcsak a közönség megtévesztését jelenti, hanem tisztességtelen konkurrenciát is a Waggon Litsel szemben, amely a boltban nyújtott „felvilágosítás” ellenére is jegyeket árul a CFR. összes vonalaira.

Bereckzy Sándor esete Ficay Arankával.

Nyilvános harc a házastársak között. — Orgiák a műteremben. — Asszony és a papagáj.

Bereckzy Sándor aradi tényképész és felesége, Ficay Aranka az ujságok hasábjain kiálltak a nagyközönség elé és romantikus csomagba kitették családi szennyeseiket, hogy a jó olvasó gyönyörködjék bennük. Jaj, milyen érdekes is: Ficay Arankát behurcoltatta férje az örültek házába, mert elakarja harácsolni vagyonát, az asszony pedig azt bizonyítja, hogy Bereckzy Sándor förtelmes orgiákat rendez műtermében: ártatlan leánykákat fal fel és erőtlkus jeleneteket rögzít meg fényképező masinájával. Mintha csak a „Szívek harcát” minvasnám... És látnák, hogy Bereckzy Sándor azóta milyen büszke. Napoleoni pózzal fogadja a köszöntéseket és fejedelmi mosollyal arcán méri a korzót esténként, bizonyára áldozatokra lesve. És Aranka?... Ő azóta csak kocsival jár. Abban a biztos hitben, hogy mindenki őt bámulja, lesütött szemekkel és bánatosra torzított arccal tetszeleg a „borzalmasan megkínzott feleség” szerepében. Szomorú dolog, hogy még ma is büszkélkedhetnek ilyesmivel az emberek, de vannak még romantikus lelkek, akik a tizenhét században érzik magukat, de magukban viselik a huszadik század minden romlottságát. Azt mondja Ficay Aranka:

— Még egy hónapos házasság sem voltunk, férjem már bika-csökövel korbácsoló véresre. Hogy mért? Azt is megmondom. Kijelentette, hogy azért vett el, mert a vagyonomat akarja megkaparítani és addig kinez, amíg öngyilkos leszek, vagy az örültek házába kerülök. Ha kértem, hogy menjünk sétálni a korzóra, azt felelte: „Én egy szép, derék ember vagyok, szégyelek egy ilyen rondával az emberek közé menni.” Hát tessék mondani, olyan ronda vagyok és. hogy szégyenkezni kell miattam?

Tényleg nem olyan ronda. Egy-néhány hisztériás mélyszántásu vonal húzódik végig arcán, amely kissé tulzottan van beruzsozva.

Ruhája nagyon ellentétes színekből van összeállítva: ez az ő egyéni ízlése. Férje azt szokta rá mondani, hogy csuf vagy, mint egy papagáj. Hát kérem szépen a papagáj először is egészen tetszetős külsejű állat és Ficay Aranka annyiban is előnyben áll a papagájjal szemben, hogy az orra egyenes.

De hagyjuk tovább beszélni Bereckzynét:

— Szégyenlem megmondani — szolt és szemeit valóban szégyenkezve sütötte le. — Szégyenlem megmondani, hogy mit csinált a férjem az én négy esztendőös kis leánykámmal. Fajtalankodott vele... Tetszik érteni!?!... Faj-ta-lan-ko-dott! Az én szemem láttára.

Megkérdeztem, hogy amikor megverte férje, amikor látta a fajtalankodását, miért nem hagyta ott mindjárt? Hiszen ön gazdag asszony, három háza van...

Ficay Aranka erre a kérdésre nem tudott válaszolni. Bele-néztem megtört szemeibe és valami nagy strindbergi tragédiát láttam ott megvillani. Ugy láttam, hogy ez az asszony a mult undorító emlékeinek ellenére is végigtáncolná férjével a „Haláltáncot” életének végéig.

A férj az egészen más ember-típus. Fölényesen beszél feleségéről. Azt mondja róla, hogy az kérem egy veszedelmes örült, aki üldözési mániában szenved. Hisznn mindenkit feljelentett, akivel életében dolga volt. Igen, megakarak szabadulni tőle, de csak azért, mert nem bírom vele az életet.

Most eszembe jut a Ficay Arankával való találkozásom és úgy érzem, hogy mind a ketten hazudnak és mindkettőnek igaza van. Ficay Aranka nem örült és Bereckzy Sándor nem olyan förtelmesen gonosz ember. De a körülmények mindkettőből kiváltják az örültséget és a gonosz-ságot, a jóságot és rosszaságot. Nem jobbak, nem rosszabbak ök, mint mi vagyunk, csak izléstelenek. Nagyon izléstelenek... ..lisi.

Feketeszesz éjszakája.

A feketeszesz réme kísért már évek óta ebben az országban, vagyis attól kezdve, hogy nagyfejú bölcsek elhatározták az új szesz törvény behozatalát.

Lássuk csak, hogy is állunk avval a feketeszesszel! Erdélyben és talán az egész világon valamikor a legjobb üzlet a szeszgyártás volt, amely emberi szenvedélyekre építette létjogosultságát s így alkoholizmus hosszú időközön keresztül állami támogatás mellett vígan szedte a maga áldozatait. Némely állam, köztük Amerika más oldalról tudván biztosítani az ország jövedelmét, teljes szesztilalmat hozott be. Ez ugyan nem jelenti azt, hogy a „száraz” országokban nem isznak szeszt, de mindenesetre aránylag jóval kevesebbet, mint például nálunk, a groteszk szeszrendelettel korlátozott szárazon-vízén bukda-csoló országban. Eszünk ágában sincs elvitatni a jószándékot azoktól, akik ezt a torzszülött rendeletet a világrasegítették, csak annak gyakorlati csődjére szeretnénk röviden rámutatni. Mindnyájunk előtt kellően igazolva van az, hogy az alkoholizmus testet, lelket megmérgező szenvedélynek terjedését éppen ideje volt valamilyen uton-módon meggátolni. Erre hozták tehát ama törvényt, amely kivonja a forgalomból a szeszt s a cujkának nevezett italt

engedélyezi az előírt erősségben. Ez így elgondolva egészen szépen is festene. Az állam nem tiltja ugyan el a szeszfogyasztást, viszont az előírt erősségű pálinka állítólag lefokozná az ivási hajlamot, illetve, mivel nem nagyon izlene a fogyasztóknak, a kevesebb alkoholt tartalmazó borra, vagy sörre szorítaná az illetőket.

A gyakorlat azonban egészen mást mutatott. Tudni kell, hogy a falusi paraszt (és a szeszfogyasztók zöme sajnos, még ma is ezekből kerül ki) nem szereti a cujkát, sem az egyébként engedélyezett gyümölcspárlatokat, a parasztnak az ugynevezett gabonapálinka kell! Ilyenformán közel fekvő volt az a nagyszerűnek látszó üzlet, amely ezeknek az igényeknek a kielégítésére törekedett. Így alakultak meg a titkos szeszfőzdék, vagy a már meglévő védettek át titkossakká és dobták piacra az u. n. feketeszest. A feketeszest aligha látta finánc s éppen ezért a gyártás minden kockázata mellett is aránylag elég olcsón került forgalomba. Az elmúlt néhány esztendő számtalan példát mutatott arra, hogy az emberi leleményesség és alacsony haszonlesés mire képes. Itt-ott sikerült is leleplezni néhány szeszgyárat, de ki tudja, mekkora lehet a száma a még le nem leplezetteknek! Bár a szesz-

szindikátus, amelynek elsőrangú érdeke a feketeszesz felkutatása, minden elképzelhető eszközt megragad arra, hogy a titokban manipuláló gyárakat és forgalombahozókat lefűlelje, a jól rejtőzködő és nagyszerűen organizált szeszcsempészeket még akkor sem tudja mind felkutatni, ha spiclijeinek, megbízottjainak számát mégegyszer annyira is felemeli.

Nos, a feketeszesz valóban nagyon is fekete valami. Fekete elsősorban az államra nézve, amelynek az eltitkolt, adózatlanul forgalomba kerülő szeszből semmi haszna sincsen, ezenfelül arculcsapása annak az igyekezetnek, amely az alkoholizmus leküzdését tűzte ki céljául. Mert ime visszavonhatatlanul bebizonyosodik lépten-nyomon, hogy feketeszesz volt, van és lesz. Igen, lesz egészen addig, amíg egy egészséges szesz törvényt alkotnak.

Hogy mi lesz addig?

Az alkohol mámoros rabszolgái tántorogva és részegen fogják járni az utcáknak előttük girbe-gurba utjait...

Frații Neuman Testvérek

Gőzmalom,
szesz- és élesztőgyár

Olvassa az
„Erdélyi Élet”-et!

**Estélyi ruhákat legszebben
FEST ◀◎▶ TISZTÍT
Alex. KNAPP Sándor**

„Victoria” cipőüzletében, a főpostával átellenében, férfi, női és gyermekcipők kaphatók kedvező részletre is.

Pénzének ellensége,
ki nem keresi fel

„RECORD”

divatnagyruházat, Arad, Str. Eminescu 15. (Deák Ferencucca) — Női és férfi divatszövetek legolcsóbbak! — Vászongyári lerakat! Paplanműhely.

Ivascuné Juhos Lili bűnvádi feljelentése a Hermes bank ellen.

A temesvári Hermes-bank fizetésképtelensége körül mindig magasabbra csaptak a hullámok. Ismeretes, hogy a bank vezetősége ellen a betétesek bűnvádi feljelentést tettek. E napokban újabb és bizonyára nagy szenzációt keltő feljelentés érkezett a temesvári ügyészséghez a Hermes-bank ellen. A beadvány alatt Ivascuné Juhos Lili neve szerepel, aki nemrégén országos feltűnést keltett peres ügye közepontjában állott.

A feljelentés szerint ezelőtt három esztendővel, az akkor még kiskorú Juhos Lili édesanyjának ajánlatot tett Emánuel Emil nagykereskedő, aki „Cukorkirály“ néven volt ismeretes és azóta eltávozott Temesvárról, hogy leánya részére vegye meg a str. Bursai úti bérházat hét millió ötszáz ezer lejért. A ház tehermentes volt és Emánuel szerint havonta száz ezer lej jövedelmezett. Emánuel még azt is felajánlotta, hogy a házvételre megfelelő kölcsönt fog szerezni. Özvegy Juhosné rentabillissnak találta a házvételt és Emánuel kíséretében felment a Magyar Általános Hitelbank temesvári fiókjához, hogy a kölcsönakciót lebonyolítsa. A feljelentés elmondja, hogy a bank egyik igazgatója Löbl Hugó kijelentette, hogy ő nem adhat kölcsönt, hanem délután menjenek át a Hermes bankba, ott folyósítani fogják a szükséges összeget. Özvegy Juhosné, Emánuel és jogtanácsosa kíséretében délután megjelent a Hermes bankban. Ott várta őket Löbl, aki kijelentette, hogy az ügy el van intézve és a Hermes bank hajlandó öt millió lej kölcsönt nyújtani a házvételre.

Ott a helyszínen mindjárt megkötötték a kölcsönügyletet. Juhos Lili nevére kiállítottak egy két és félmillió betétkönyvet és a fennmaradó két és fél millió lejt átutalták a Magyar Általános Hitelbankhoz, ahol Emánuel nagyobb összeggel tartozott és ezt az összeget a javára irták. Az öt millió összeggel pedig megterhelték Juhos Lili birtokát. A házvételre vonatkozó adásvételi szerződést aláírta mindkét fél, csupán a telekkönyvnél való átírás maradt hátra. Ezt özvegy Juhosné ügyvédje vállalta magára. A feljelentés szerint Löbl igazgató az üzletből kifolyólag még száz ezer lejt vett fel Juhos Lili terhére és az igazgató neje Emánueltól egy negyvenezer lej értékű ékszert kapott ajándékba, mert férjének sikerült Juhosékat a házvételre rábírnia.

Juhos Lili részére névlegesen kiadott kölcsönt huszonnyolc százalékos kamattal terhelték meg. Míg a két és fél millió betétre tizenhat százalékos kamatot ígértek. Hónapok teltek. Juhosék több ízben sürgették, hogy a telekkönyvnél is írják át Juhos Lili nevére, de a jegtanácsos, akiről a feljelentés szerint kiderült, hogy a bank ügyvédje is, különféle ürüggyel huzta-halasztotta az átírást. Amikor már nem lehetett tovább várni az átírással, különös megjelentetés érte Juhosékat.

Kiderült ugyanis, hogy az árvaszék nem hajlandó a házvételbe beleegyezni, mert az Emánuel Emil által, még csak a két fél között kötött szerződésben eladott ház *tul van terhelve*. Juhosék utána néztek a dolognak és megtudták, hogy Emánuel Emil az Általános Hitelbanktól

még egy millió kétszáz ezer lej kölcsönt vett fel. Ezt az összeget, valamint az összes adósságait a ház terhére irták. A házvétel tehát, daeára a megkötött szerződésnek nem történhetett meg, mert az árvaszék nem hagyta jóvá. Különben is a ház több, mint öt millió lejjel volt megterhelve. Gedeon Imre Juhosék megbizottja felment a Hermes bankba ott megtudta, hogy Juhos Lili a kölcsönre felvett kamatokkal együtt közel nyolc millió lejjel van megterhelve. Kérte a két és fél millió lejes betétkönyv kiadását, azt azonban a bank igazgatósága megtagadta.

Jelenleg tehát az a helyzet, hogy az azóta férjhezment Ivascuné, Juhos Lili nyolc millió lejjel tartozik anélkül, hogy ezért az összegért a legcsekélyebb ellenértéket kapta volna. A feljelentés, amely a Hermes bank, Emánuel Emil és társai ellen szól, általános feltűnést keltett Temesváron.

Sexuális örület tört ki egy aradi urilányon.

Elmezavarában megszökött Fekete Tivadar után.

Nagy megdöbbenést keltett az egész városban egy ismert aradi urilány katasztrófális lelki összeroppanása. Csak kevesen tudják, hogy egy aradi gyáros fiatal leányán a szexuális örület tünetei mutatkoztak és a szerencsétlen leány kellemetlen botrányok középpontjába került. A mai urilányok ferde nevelési rendszere kulminált ebben a tragédiában. A nemi felvilágosítástól teljesen elzárt értelem az érzékek által fűtött fantáziában keres menedéket

Glosszák.

és az elfojtott szexualitás lassan hisztériává torzul az ideghálózatban, A „jólnevelt“ urileányok 15 éves koruktól ki vannak szolgáltatva ennek a sorsnak, amely most a szegény urileányt elérte.

Az utóbbi hetekben szokatlannul erős rohamok gyötörték meg ezt a fiatal leányt, aki szerelmes lett egy Temesváron élő aradi íróba. Egy szép napon eltűnt hazulról, átutazott Temesvárra és szállóbeli lakásán felkereste az író, aki persze önhittén és meghatva fogadta az aradi urileány szerelmének ilyen viharos és mérész megnyilvánulását. A leány szerelmi extázisában elég súlyos sebeket ejtett az egyébként is gyenge fizikumú író testén, de az ezt is annak a szenvedélyeknek tulajdonította, amelyek egyéniségével a fiatal leányból kiváltott.

Szülei és rokonai hosszas kutatás után találtak rá a szerencsétlen leányra, akin az orvosok nyomban konstatálták a szexuális örület elvitathatatlan nyomait. A beteg urileányt dr. Hirsch Andor ismert aradi ideggyógyász e napokban szállította Budapestre, ahol egyelőre a Schwartzler-szanatóriumba helyezték el. Az orvosok remélik, hogy céltudatos kezeléssel talán még sikerül a tragikus sorsu fiatal urileányt súlyos betegségéből kigyógyítani.

AZ ERDÉLYI ÉLET LEGUTÓBBI SZÁMÁBAN „Hogyan csinált tudóst a Tudományos Akadémia egy aradi tanítóból“ cím alatt cikk jelent meg, melynek adatait — mint utólag megállapítottuk — rosszindulatu információk szolgáltatták. Ambros J. igazgató-tanító „Elektromosság, Isten és lélek“ című könyve rendkívül mély tudásról tesz tanubizonyságot és a könyv. — a szerző iránt rosszakarattal viseltető egyének aknnumunkája dacára is általános érdeklődést keltett.

A temesváriak már tudják közvetlen tapasztalatból, hogy mi a run.

Mi aradiak egyelőre csak csóváljuk a fejünket, ha a híradásokat olvassuk az újságokban. És vannak, akik azt mondják, hogy „nálunk nem lehet ilyesmi.“ Pedig... pedig itt is majdnem volt. Még pedig épp azon a kritikus hétfőn, amikor Temesváron állítólag kulminációs pontját érte el. Mert oly könnyen jön az ilyesmi. Hirtelen, váratlanul, akár a nyári tornádó. Percek alatt tör össze mindent, csavar ki szálfaikat tövestől és aztán elszárgul. Ijesztő romok merednek legfeljebb utána némán.

Azzal kezdődik, hogy valaki megijed. Mint ahogy megijedt Aradon is jónéháng ember — vasárnap. És a tavaszias déli korzón odament az egyik a másikkhoz és azt mondta:

— Mit gondolsz: nem volna-e jó, ha kivenném a betétemet?

Mire a másik azt fetelte:

— Á, nem hiszem. Nem kell. Nem lesz itt semmi.

De azt is felelhették volna a megkérdezettek:

— De bizony jó lesz. És most hallottam, hogy ez, meg ez a bank ép úgy kész lesz, mint Hermes.

És ekkor hétfőn, azon a kritikus hétfőn, ki tudja mi lett

volna Aradon?

Igy is akadtak idegesek. Az egyik bankban jelentkezett például egy hölgy és felmondta 200.000 lejes betétjét. Hozzáfűzte aggodalmason.

— Nem kaphatnám-e meg azonnal. Tetszik tudni olyan rossz hírek járnak.

A tisztviselő a felmondási időről beszélt. De odalépett az igazgató, aki végighallgatta az egészet.

— De csak tessék nagyságos asszony — mondta — itt a pénze. Tényleg nagyon rosszul állunk. Nem is vállalhatjuk, hogy megőrizzük pénzét.

És a pénztáros kezdte leszámolni az ezresekét.

Önagysága zavartan feszengett. Hogy ő nem úgy gondolta. Ő csak úgy mondta. Mert másoktól hallotta. És neki voltaképpen nem is kell ez a pénz. Maradjon csak bent. Végül már könyörgött, hogy vegyék vissza.

Visszavették. A másik, aki végignézte, már csak „érdeklődött“ valami csekélység iránt. A harmadik pedig visszafordult a kettővel az ajtóban. Mert ilyen csekélységekben mulik gyakran az egész. Egy helytelen szó, vagy gesztus és történhetett volna fordítva is.

Olvassa és terjessze az „Erdélyi Élet“-et.

Boldog új évet kívánnak az összes bankigazgatóknak

a lapok közgazdasági és rendőri rovatvezetői.

Hartmann Kálmán

ékszerésznél nagy ujévi vásár briliáns, arany, ezüst és diszmű árukban. —o— Csodás áruk. Szolid áruk. A RAD, MINORITA-PALOTA.

A Sváb Kereskedelmi és Iparbank tragédiája.

Reinholz István. — A pánik, ami ellen minden hiába.

Amikor ezeket a sorokat írjuk, akkor az a helyzet Temesváron, hogy három bank tönkrement. Ujabb három recseg-ropog... és mire ezek a sorok az olvasó elé kerülnek tudja Isten miminden történt már. Az első áldozatok közé tartozik, mint ismeretes a Sváb Kereskedelmi és Iparbank, amelynek sorsa bizonyos mértékben tragikus és megindító.

Tudott dolog, hogy a bank volt vezérigazgatója Reiser Antal úgy vezette a pénzügyintézet ügyeit, hogy az súlyos válságba jutott. Így történt aztán meg az, hogy amikor megalakult a Bánáti Bank egyesület, a Sváb Kereskedelmi és Iparbank már nem csatlakozhatott az új alakuláshoz, mivel a németek hallani sem akartak róla.

Reisert, Reinholz István váltotta fel a vezérigazgatói székben. Ez a tetőtől-talpig korrekt kiváló szaktudással és üzleti érzéssel rendelkező pénzember azonnal hozzálátott, hogy a bajba jutott pénzügyintézetet kimentse súlyos helyzetéből, Emberfeletti munkával látott neki a feladatnak. És a hatalmas energia, a nem mindennapi munkaerő és képesség kezdte megteremteni a maga gyümölcsét. A beteg Sváb Kereskedelmi és Iparbank lassan a gyógyulás útjára lépett. A múlt év végén már jogos volt a remény, hogy az intézet teljesen talpraáll és a közönség előtt még az a betegség is ismeretlen marad, amelyben szenvedett, amikor egyszer csak megbukott a Hermes és az annak nyomán támadt pánik ledöntötte lábáról a Sváb Kereskedelmi és Iparbankot is. A betevők pánik félelme

ellen hiábavaló volt minden: a lavina órák alatt összerombolta azt, amit Reinholz vezérigazgató másfél évi fáradságos, idegfejesítő munkával felépített.

Ez a Sváb Kereskedelmi és Iparbank tragédiája. Ami még utána jött és jön, az már nem tragédia, hanem katasztrófa, Egy tönkrement kariére vonaglása. — Munkanélküliség emelkedése. Szellemi proletáriátus szaporodása. Örvény.

Kilátástalan a Victoria bank helyzete.

Fokozottan nő a betétesek elégedetlensége.

Fantasztikus terv született Bucarestben Madgearu pénzügyminiszter agyában. A miniszter hat erdélyi román bank fúzióját óhajtja létrehozni és ezek között szerepel az aradi Victoria is. Bizonyos, hogy a képtelen fúzió nem fog sikerülni és így a Victoriát ez sem mentheti meg. Mert ennek a jobb sorsra érdemes régi pénzügyintézetnek bizony kilátástalan a helyzete. A betétesek tudvalevőleg három évi moratoriumot adtak és pedig a Banca Romanaesca és az Albina erkölcsi garanciájára. (Anyagi garanciát egyik pénzügyintézet sem vállalt.) Emellett a szanálás alatt levő bank vezérigazgatói székébe Comsa Emanuelt ültették, akit mi már akkor alkalmatlannak tartottunk erre a pozícióra. Comsa működése aztán nemesak hogy száz százalékosan igazolta a mi megállapításunkat, hanem mérhetetlen károkat is okozott a Victoriának. Comsa ugyanis úgy képzelte el a szanálást, hogy erőszakosan lépett fel az ügyfelekkel szemben, vérig bosszantotta őket goromba modorával és elvadtította azokat is, akik jó szándékkal voltak a pénzügyintézet iránt. De talán még kártékonyabb volt Comsa-

nak az a hibája, hogy a bankban elmulasztotta a legszükségesebb ovóintézkedéseket is. Így volt lehetséges, hogy Hulber Silvius ellenőrzés nélkül sikkaszthatott és pedig — nem mint a bank mondja — 750000 leit, hanem — mint azt Hulber bevallotta — több, mint hét milliót. Ezt a horribilis összeget, akárhogy csürjékcsavarják is dolgot, előbb-utóbb a banknak kellett megfizetni, mert elvégre mégis a pénzügyintézet felelős hivatalnokai működéséért.

A betéteseket egyelőre kötelezi a moratorium és így nem léphetnek fel teljes eréllyel a bank vezetősége ellen. De nagyon jól látják, mi történik a Victoriánál és a betétesek körében már megindult a mozgalom, hogy ezt a gazdálkodást lehetetlenné tegyék. Amint értesülünk, a Victoria bank betétesei közös lépésre határozták el magukat és rövidesen összeülnek, hogy revízió alá vegyék a moratorium kérdését. Igazán sajnálatos, hogy idáig fajultak a dolgok a Victoriánál, annak a kizárólag kapcsolódó és hozzá nem értő vezetőknek köszönheti ezt a szomorú helyzetet.

Értesítés.

Var szerencsém b. tudomására hozni, hogy irodámat Aradon **Luther-tér 3. számú** házban (az evangélikus templom mellett)

Ráskai bank- és kereskedelmi iroda

törv. bejegyzett cég alatt megnyitottam.

Irodám közvetít: bank- és áruüzleteket, hiteleket, olcsó jelzálogos kölcsönöket aradi házakra, továbbá Arad-, Temes-Torontál- és Krassószörény-megyében fekvő ingatlanokra ingatlan-adásvételeket.

Legfőbb elvem, hogy t. ügyfeleim érdekeit a leglelkümmertesebben és teljes szakértelemmel szolgáljam és védjem meg.

Készséges szolgálataimat minden irányban felajánlva, vagyok teljes tisztelettel

Ráskai Miksa,

a Bánáti Bankegyesület Rt. Arad nyug. főtitkár-cégvezetője.

Fick József

Mélyen leszállított árak!

kelmefestő és vegytisztító intézete
Str. Barițiu (volt Rákóczi-u. 14. saját ház. A
legszebben **FEST, MOS** és **TISZTÍT.** Fel-
vételi üzlet Bul. Reg. Ferd. 35. Boros Béni-tér

Legpontosabb kiszolgálás!

Most

mutatkoznak a lakásokban
és pincehelyiségekben
megszaporodva a rettegett

Patkányok és egerek

Előbbiek hirhedt rágcshalók,
melyek a ragályos betegségek
terjesztésére mindenkire
veszedelmesek.

Ezért pusztítsátok ezen ártalmas férgeket

Zelio-val

paszta
patkányok
ellen!

golyók
egerek
ellen

Zelio

biztosan hat és

könnyen alkalmazható!

Kapható:

minden drogériában és gyógyszertárban.

„Romanil“ S. A., Timisoara I.

Ermesz István bádogos és vízvezetékszerelő
Arad, Str. Mărășești 12. (Kossuth-u.)

Aradi Kötő- és Kötőszövőgyár Részvénytársaság

Gyárt sportcikkeket gyap-
ju és selyemből. Haris-
nyát. Berliki kendőt. Wat-
telint. Gyermekek nyári tri-
kókat. Fürdőruhákat. —
Football-dresseket stb. stb.

Saját festőde és kikészítő.

Alaptőke: Lei 15,000.000.

Értesítés.

Schillinger Andor

raktár és gyárhelyiségeit

Piața Cetate Veche (Óvár-t.)

helyezte át.

Tüzifa és szerszámfa
minden minőségben a leg-
olcsóbb napi árban kapható

Boros Jenő fatelepén
a volt Óvár-téri keményítőgyár
udvarban (Hajó-ucca sarok.)

Fleischer Testvérek, Arad

vas és rézbutorgyára ajánlja saját készítményű vas- és rézbutorait, kórház és szanatóriumok berende-
zését, műtőasztalokat és műszerszekerényeket, vas- és fakeretű sodronybetétek készítését a legolcsóbb
gyári áron. Dusan felszerelt raktárjegyzéket kívánatra küldünk. Legszebb kivitelű vas- és réz gyermek-
ágyak. **Strada I. Russu Sirianu 15. (Aulich Lajos-ucca) :: :: Alapított 1883.**

VASHORDÓK angol kivitelben, 200 liter ürtartalommal darabonként 1000 lejért kaphatók
KALMÁN & Co. Vashordó- és Fémárugyárában Aradon

Megérkeztek a legújabb női és férfi divat újdonságok

divatáruházában Arad, Strada Brațianu (Minorita palota), melyek mélyen leszállított árban kaphatók.
I-a női selyem harisnya 98 Lei! I-a flor 90 Lei! Fátyol harisnya 115 Lei!

Goldstein Lajos

Riunione Adriatica di Sicurta, Trieste

Aradi vezérügynökség
 Bul. Reg. Maria (Uj Neuman-ház)

NEHÉZ MUNKA

vevőkört találni és piacot, ahol árúit elhelyezze.

KÖNNYŰ

lesz ez a munka, ha

„Románia Cimtárát„

használja, amely a kereskedelem, ipar és mezőgazdaság számára megjelent. A mű helyiségnévtárakon, miniszteriumokon, konszultásokon, képviselőházon stb. kívül **1 MILLIÓ CIMET** tartalmaz a kereskedelem, ipar, mezőgazdaság és szabad foglalkozások köréből az ország 16.141 helysége szerint beosztva. Ez az egyedüli mű, amely földrajzi és népismereti adatok mellett az ország egész gazdasági életének bü képét adja. — Az 1929—30-iki kiadás lényegesen javított.

Ara 3000 Lei.

Megrendelhető a kiadónál:

Rudolf Mosse S.A.

Bucuresti I., Calea Victoriei 31.
 Telefon 357-88, 364-41, 377-05.
 Vagy az aradi fióknál Strada Alexandri 1. — Telefon: 132.

Porosz kokszt, kőszén, aprított tüzfű, „RETORTA“ faszén minden mennyiségben házhoz szállítva kapható

Altmann Ede

cégnél **ARAD**, Bul. Reg. Ferd. (Boros Béni-tér) 44. Telefon 461.

WEISZ LIPÓT FOTOSZALONJA

Bulevardul Regina Maria No. 22.
 (Dáciával szemben)

Gyermek-, portrait és interieur felvételek a legszebb kivitelben eszközöltetnek.

Örvendeztesse meg hozzátartozóit

parfummel, kölnivizzel vagy egyéb pipere dolgokkal. — Fenti cikkek legolcsóbb bevásárlási forrása

Angyal

parfumeria. Fischer Eliz-palota

A legelőnyösebb bevásárlási forrás!

A. Losonczy és Co.

óra- és ékszerüzlet

Piața A. Iancu 18. (Szabadság-tér)
 Mindenemü arany-, ezüst- és ékszerárúk. — Preciz zseb- és faliórák. Speciális óra, ékszerjavító és vésnöki műterem.

THERAPIA

szanatórium Arad, Str. Iosif Vulcan (Kazinczy-u.) 8.
 Telefon 532. Telefon 532.

Legmodernebb műtőfelszerelés.
 Röntgen, Quarz. — Diathermia.
 — Dietikus konyha. Ápolási-díj napi teljes ellátással orvosi felügyelettel. — I. osztály 450, II. osztály 350, III. osztály 250 lej.

Erdélyi Bank

és Takarékpénztár Részvénytársaság

Centrala: Cluj. — Fiókok: Arad, Braşov, Oradea, Sibiu, Târgu-Mureş, Turda, Timişoara. Telegram: Ardealbanc. — Telefon: 500, 548, 08. — Foglalkozik a banküzlet minden ágával. — Deviza osztály.

EMIL MAIDT Arad, Bulevardul Regina Maria No. 18. :-:

Uridivat, férfi fehérneműek, kalapok és sportcikkek nagy raktára.

Szőnyeg, függöny, stor, sezlonátvető, függönygrenadin, tussor, butorszövet és brokát, matrac és roletta gradli nagy választékban

„MERCANTIL“ szőnyeg- és divatáruházban

ARAD, BULEVARDUL REGINA MARIA No. 18.

Aki tartós és divatos színekre akarja ruháit festetni, keresse fel

Truța János kelmefestő és vegytisztító

intézetét a Magyar- és Varjassy Lajos-uccák sarkán, ahol a **legszebben és legolcsóbban** (majdnem féláron) **festenek, tisztítanak és mosnak.** Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Butorcsarnok

Asztalos Sándor-ucca 4. szám, ajánlja a legolcsóbb árak és kedvező fizetési feltételek mellett részletre is butorait.

Bélyegzőket, „Stampa“ Arad, Str. Bratianu a főpostával szemben

Modern ruha és bundabélés, valamint legújabb **CSIPKE-»TOLEDO«-ban HIMZÉS** volt Deák Ferenc-ucca 3. szám., udvarban balra

Szinehagyott bőrkabátot, ridikült, őszi és téli ruhát bármilyen színre a legszebben festi és tisztítja, plüss kabátokat gőzöl
HOSZPODÁR Arad, Strada Stroiescu 13. (volt Teleky-ucca.)

A legmodernebb fürdőberendezések és vízvezetéki javításokat jutányos áron készíti
LUKÁCS Str. Bratianu 19. (Weitzer János-u.)

**Bánáti
Bankegyesület R. T.**

Részvénytőke és tartalékok 200.000.000 L.
Főintézetek Arad, Timișoara (Temesvár)

Alapított 1888.

Fiókintézetek: Alexanderhausen Albrechtflor, Almás-kamarás, Altheschessowa, Biled, Buziasch, Bogarosch, Elek, Engelsbrunn, Gertianosch, Glogowac, Gottlob, Grabatz, Grossjetscha, Gross-Karel, Gross-Sanktnikolaus, Gultenbrunn, Hatzfeld, Johannsfeld, Karanbesch, Keglévich, Kneez, Lenaheim, Lippa, Lugosch, Marienfeld, Neuarad, Neubeschenowa, Neudorf, Neupetsch, Neusanxpetel, Neusiedl, Orczydori, Ostera, Pankota, Perjamosch, Sanktanna, Sanktmartin, Schöndorf, Semlak, Temesvar-Fabrikatadi, Temesvar-Josefstadt, Triebawetter, Tachenad, Tachene, Wariasch, Wiesenheid, Winga, Zaderlach,

Transylvania

speciális ernyő- és nyakkendő áruház. —o— Fischer Eliz-palota

Elismerten legszebben mos, vasal, fényez

Buttinger Teréz

gőzmosódája

Arad, Str. Consistorului 35
(volt Batthyányi-ucca)

Legalkalmasabb ajándék

**ernyő,
nyakkendő**

Óriási választék!

LESZÁLLÍTOTT GYÁRI ÁRAK!

Barna Istvánné

TÁNCISKOLÁJA

Str. Unfrei (Fábián-u.) 9. Kolo-nok és magánórák egyes szemé-lyeknek és társaságoknak. — Be-iratkozás naponta d. u. 5 órától.

**Arad megyei
Takarékpénztár**

Arad, Bulevard. Regina Maria 22.

Alapított: 1870-ben.

Sürgöncim: Bancomit.

Telefon: 24, 125, 225.

Foglalkozik a takarékpénztári és banküzlet minden ágával. Legelőnyösebben eszközöli bel- és külföldi átutalásokat, kiállít bel- és külföldi csekket, válal meghitelzéseket és váltók, utalványok besze-dését. Devizaosztálya a legcélansabban vesz és elad devizákat és valutákat. Kiszolgáltat vámcsekket.

**Arad-Csanádi Gazd.
Takarékpénztár R. T.**

Központ: Arad, Bul. Reg. Ferdinand 5.
Sürgöncim: Bancevad. Telefon 11. sz.
Városrészi fiók: Grădiște-Ujtelep, Cal. Bihorului 28. Vidéki fiókok: Buteni-Körösbökény, Cermeiu-Csermő, Ineu-Borosjenő, Chișineu-Kisjenő, Rovine—Magyarpécska, Șebiș-Borossebes, Ze-rind-Nagyzerind, Vinga.

**Goldschmiedt-bor
tisza,**

jó,

olcsó,

kapható mindenütt.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre . . . 600 lei

Félévre . . . 300 lei

Negyedévre . . . 150 lei

Az egyes szám ára 20 lei

Ó-Romániában . 20 lei

Jugoszláviában 4 dinár

Csehszlovákiában 4 c. k.

Amerikában 1 évre 5 d.

Telefonszám 520.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Arad, Str. Cloșca (Szent László-u.) 2.

Előfizetési árak egy évre: vállalatoknak, nagykereskedőknek 1000 lei, nyugdíjasoknak, köztisztviselőknek 300 lei.

Lovrov & Co. könyvnyomdája Arad.

Megjelenik minden hó 10-én, 20-án és 30-án. Hir-detések közvetlenül a ki-adóhivatalhoz küldendők vagy bármelyik hirdető iroda utján is feladhatók. A hirdetések díja szöveg-oldalon 8 lei, hirdetésoldal-on 6 lei négyzetcm.-ként.

Telefonszám 520.